

Неймовірні історії kota Бучика

Фінберг Олена, Єсіпова-Левіч Валентина

Обкладинка відсутня

□ Про твір

□ Експертні методичні поради

Фінберг Олена. Кіт Бучик у місті Лева / Олена Фінберг ; мал. Валентина Єсіпова-Левіч. - Київ : Дух і Літера, 2023. - 56 с.

Фінберг Олена. Лондонський щоденник kota Бучика / Олена Фінберг ; мал. Валентина Єсіпова-Левіч. - Київ : Дух і Літера, 2024. - 96 с.

«Страшна війна прийшла в Україну. Разом з українськими воїнами кіт Бучик стає на захист Батьківщини. Кіт з міста Буча, на долю якого випали й окупація, й полон, і фронтові будні зі звитягами й втратами, розповідає дітям про мир і війну, про український опір ворогам. Поряд з Бучиком немає місця страху, відчаю, зневірі. Разом з побратимами Бучик робить усе можливе, щоб ця війна на нашій землі стала останньою».

«ДУХ І ЛІТЕРА»

«Це не перший мій досвід — від імені kota розповідати про життя. Коли моя старша онука була маленькою, то я писала їй листи від імені киці та розповідала про життя. І моя нова книжка також почалась як розмова для одного хлопчика, тому я навіть не уявляла, що це може в неї вилитись».

Олена ФІНБЕРГ.

«Мова війни аж ніяк не перекладається на дитячу. Не мала би перекладатися. Однак воювати в мовчанні, страждати, боятися, вірити й зрештою перемагати ворога в мовчанні — неможливо. Треба говорити. Треба перекладати...»

Олена СТЯЖКІНА.

Трилогія Олени Фінберг про kota Бучика, як усі книжки видавництва «Дух і Літера», найперше привертає увагу ошатністю та гармонійністю видавничого втілення. Приємні на дотик, нестандартного формату м'які, але надійні в дитячому користуванні книжки хочеться взяти до рук, їх зручно гортати й читати. Живі, кольорові малюнки Валентини Єсіпової-Левіч, витримані

в стилі дитячого примітиву, точно передають атмосферу тексту, наголошують важливе, доповнюють реальність нарративу й творять живий внутрішній ритм видання. Відразу варто сказати по мову трилогії. Вона продумана, наближена авторкою до сучасного мовлення дітей молодшого шкільного віку. Всі поняття, історико культурні об'єкти тощо пояснені чи описані додатково. Лексика та синтаксичні конструкції прості й зрозумілі юному читачеві. Діалоги виразні.

Як літературний герой кіт Бучик відразу потрапляє в славну когорту століттями улюблених дітьми персонажів-котів: фольклорні «Пан Коцький» і «Кіт у чоботях», Чеширський Кіт Льюїса Керрола і кіт Сплет Роба Скоттона, чорний, саркастичний кіт на ім'я «Кіт» Ніла Геймана з «Кораліни» та сузір'я кошачих героїв із серії «Коти-вояки», що створюється низкою авторів під спільним псевдонімом Ерін Гантер, і багато інших. А скільки чудових котів, що вже зажили слави серед юних читачів, вигадали сучасні українські дитячі письменники: Марципан Пломбірович Валентина та Яни Бердтів, Кігтик Ковбаско Сергія Гридїна, Кір Олексія Надемлінського, Нечуй Невмирущий Олександри Орловської, Альф Юліти Ран, Миця Ірини Савки та Муся Галини Кирпи, аерокоти Юлії Ілюхи та 36 і 6 котів із серії Галини Вдовиченко – тільки почни згадувати!

І кожний із цих літературних персонажів має власну історію, своє неповторне лице, мову та характер! Але всі вони поєднані особливою «котячою» харизмою: здатністю до незалежної думки та самостійних вчинків, тонкою душевною організацією та вмінням «чути іншого», живучістю, оптимізмом і непереборною цікавістю та винахідливістю. А ще коти як ніякі інші домашні улюбленці пов'язані з відчуттям «домашнього затишку», тими спокоєм і певністю, що асоціюються у нас зі щастям і родинністю. Герой Олени Фінберг - не виняток!

Також трилогія про Бучика за суттю художнього матеріалу має розглядатися поряд із низкою дитячих книжок воєнної доби в Україні (2014–2024 рр.), де герої-тварини є художньою альтернативою, що зменшує травматичну суть оповіді, з більшою долею іронії, гумору чи й дидактики розкриваючи юним читачам смисл подій, що відбуваються. «Незламні мураші» Лариси Ніцой, «Жерар-партизан» Івана Андрусяка, «Лео-Фу, або Я народився собакою» Валентини Захабури, «Руді і Чумацький Шлях» Григорія Фальковича, «Чотири нявкисти і ВІН» Павла Куца, «Врятовані хвостики» Насті Музиченко, «Жираф Монс. Харківська історія» Олега Михайлова, «Тільки не гавкай» Олени Захарченко, серія коміксів «Коти-Захисники UA» від Видавничої групи «Кенгуру» – ось лише невеличкий перелік видань, які відразу приходять на думку. Історію Бучика серед них вирізняє фактографічність і широта охоплення досвіду воєнної доби (окупація, полон, життя військових, волонтерів, внутрішньо переселених і українців за межами країни тощо), а також значна географічна й часова протяжність часопростору.

Використаний в трилогії тип оповіді (переадресація авторської нарації оповідачеві-тварині) має дуже давнє коріння в літературі. Людські історії, побачені під таким кутом зору, набувають неочікуваного звучання, стають цікавішими (згадаймо Луція-осла Апулея). Та ще більше «оголюється» перед читачем «світ людей» під прискіпливим оком наратора-тварини, котра ніколи не «олюджувалася» (як ось у «Життєвій філософії кота Мура...» Е. Т. А. Гофмана). Щирість і уважність такого бачення життя породжує не так «сміховину», як мудрий, прозорий у своїй настанові та відкритості текст. Оповідь від імені тварини дає змогу авторові говорити з дорослими читачами як із «іншими» щодо нього, не криючись із висновками й оцінками. Натомість у дитячій літературі тварини-оповідачі, навпаки, є «своїми» для маленького читача: вони фактично відкривають для нього дорослий світ, із його не завжди зрозумілими правилами та незваними небезпеками. У сучасній українській дитячій літературі воєнних років саме так будується оповідь у книжках «Незламні мураші» Лариси Ніцой, «Лео-Фу, або Я народився собакою» Валентини Захабури, «Руді і Чумацький Шлях» Григорія Фальковича (з минулого можна згадати повість Івана Багмута «Пригоди чорного кота Лапченка, описані ним самим»).

Тож у чому рудий кіт Бучик Олени Фінберг неповторний і оригінальний?

Найперше, слід визнати унікальний тон і атмосферу цієї оповіді. Авторка позиціонує себе щодо персонажа як перекладачку «з котячої мови на українську». Вона ані господарка, ані товаришка Бучика, а лише робить його розповідь зрозумілою читачам. Відтак кіт постає абсолютно незалежним і повноцінним наратором. На відміну від інших дитячих книжок, тварина-оповідач у трилогії про Бучика – не ровесник читача, а «старший» (досвідчений, із правом голосу та довіри).

Історія Бучика – історія дорослого, котрий проживає час війни відповідно: бореться з ворогами за свій дім, потрапляє в полон, служить у війську, виконує завдання у Львові та Лондоні. Завдяки цьому його розповіді стишують драматизм описуваних ситуацій і дають змогу письменниці розповісти про всі компоненти життя під час війни, включно з загибеллю, не травмуючи юних читачів. Так само природно звучать Бучикові настанови, оцінки ситуації, просвітницькі розповіді про різні явища та історичні й культурні пам'ятки тощо.

Родзинкою трилогії є також особливий, «бабусин» тон оповіді. Завдяки йому погляд Бучика на світ сповнений мудрості, терпіння, любові та спокою, відваги діяти й приймати наслідки своїх дій. Пишучи розважливі докладні листи друзям-котам чи переповідаючи свої карколомні чи й трагічні пригоди, Бучик повсякчас пропонує маленькому читачеві надійне моральне підґрунтя, зрозумілий і добрий «шматок реальності», де «на все є рада».

Власне, оце відчуття «бабусиної кухні», надійного прихистку, де всі страхи розвіюються, якоїсь вселенської «правильності» того, про що йдеться і як саме це оповідається, творить особливу атмосферу текстів Олени Фінберг. У цей світ хочеться повертатися. Тут і цікаво, і затишно, і безпечно.

А ще, як чудово сказала про емоційний «післясмак» прочитання історії Бучика Олена Стяжкіна: «Його добра вистачає, щоб не впасти у відчай, його сміливості цілком досить, щоби знову і знову перетворювати лють на допомогу Армії. Перетворювати лють на життя».

Головний герой трилогії – великий рудий мейн-кун Бучик змальований мужнім і стійким, мудрим і розважливим. Навіть спонтанні його дії (як ось, стрибок на голову «смердюхові», рішення скочити у заплічник Петра, вирушити на прогулянку Лондоном тощо) сприймаються як єдино можливі в певній ситуації, а тому правильні.

Непереборною життєвою силою, уважністю до світу, глибиною рефлексій і потребою діяльного добра, здатністю бачити краще в оточуючих і водночас не обманювати себе щодо зла в них, Бучик чомусь нагадав мені Кола Брюньона Ромена Роллана. Його мудрість повниться любов'ю. «Близьке» оточення Бучика напрочуд розмаїте та неоднорідне: тут і люди (українська родина в Бучі, побратими у розвідці, волонтери та навіть Гаррі Поттер і Шерлок Холмс), і тварини (ердельтер'єр Арі, киця Маня, сусідські коти Марсик і Барсик, щур Лорд, польові та лондонські миші та ін.). Що робить усіх цих далеких, а часом і протилежних один одному за способом життя й досвідом персонажів подібними, що їх об'єднує? Чому вони завжди знаходять спільну мову та доводять усі спільні справи до щасливого завершення?

Бучик пояснює це просто: «Що в нас спільного? Любов. Кожен стоїть за кожного, й радіє кожному, й турбується про кожного, й захищає кожного. Бо тільки всі разом ми сім'я».

Так само прозоро й очевидно як «своїх» крізь поняття «люблячої родини» герой означає сутнісну природу ворогів через «...смердючий запах злості, чужої землі, поганих доріг, недобрих думок...»: вони – «смердюхи». Навіть не лайно, а щось значно менш природне, огидне й жахне водночас. Смердюхи викликають у Бучика не лють, а повне неприйняття: це не «ворог» у героїзованому романтичному розумінні, а те, чого не повинно бути в нормальному гармонійному світі. І саме тому всі – люди й тварини з різних кінців України й світу єднаються, щоб знищити цю потворну вселенську загрозу.

У трилогії дуже яскраво виписано чимало персонажів другого плану. Кожний із них, навіть змальований буквально кількома деталями (як ось Петро, Василь і їхні побратими по роті розвідників, вуличні коти Лондона, білка та ін.) торкають читача: хочеться дізнатися їхню подальшу долю, домальовуєш в уяві риси. А такі живі характери й героїчні оповіді, як історія щура Лорда чи собаки-розвідниці Арієли, тримають дуже довго! І не лише завдяки драматичній напрузі сюжету чи яскравості персонажів. У душі читача знаходять живий відклик щирі рефлексії щодо всіх подій оповідача – кота Бучика. Скільки важливих і зрозумілих

для дитини ідей (щодо вміння толерувати оточуючих, потреби займати в кожній життєвій ситуації саме «своє» місце тощо) вміщають, скажімо, його роздуми після героїчної загибелі щура Лорда: «Я ніколи його не забуду... не забуду й того, як я сторонився його з першої зустрічі, як поволі вчився бачити в ньому друга... як він знаходив свої корисні й важливі ролі в найскрутніших обставинах...».

Історії Бучика, «перекладені з котячої мови на українську» Оленою Фінберг, – це історії українців у час війни: веселі й трагічні, про втрати і радість, допомогу та спільну роботу, вибір і прийняття. Вони вчать і розраджують, пояснюють і надихають. А головне – єднують усіх і роблять кожного трішки більше Людиною.

***

Завершуючи, хочеться наголосити, що трилогія створювалася у межах проекту видавництва «Дух і Літера» «ЧИТАЙМО»(chytajmo.in.ua) «...під виття сирен, інколи – при відключеному світлі, на тлі щоденних тривожних новин з фронту. З надією на перемогу... з розумінням того, що будь-де, за будь-яких умов маленькі українці мають читати книжки рідною мовою, знати, що відбувається на Батьківщині».

Книжки доповнюють «Мистецькі карти "Пригоди kota Бучика"» (<https://duh-i-litera.com/bookstore/prigodi-kota-buchika-gra-dlja-ditej>), що дають змогу інтерактивного читання-гри, а також роботи з дитячими травмами.

Наталя МАРЧЕНКО

— Наталя Марченко (2024 р.)

□ **Запитання для обговорення з дітьми**

- Яка подія в книзі була найнесподіванішою?
- Якби ви були художником, яку обкладинку ви б намалювали для цієї книги?
- Яку емоцію викликає у вас головний герой?

PortKEY: Ресурсний центр для бібліотекарів
Методичний посібник згенеровано автоматично

Скануйте для переходу